Број 223. У Новом Саду, у петак 12. (25.) октобра 1912 Година XLVII.

»Застава« излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 3 круне; на четврт године 9 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 К 50 п. за четврт године 10 К 50 пот. — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Ванредним бројевима од петка цена је: На пола године 2 кр., на целу годину 4 кр. За стране земље годишње 6 круна 50 потура.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 пот.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

(Јутарњи лист)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Јована Т. Чавића — Администрација »Заставе« налази се у кући, где је Милетићева штампарија у Лауша Кошута (главној) улици број 20.

Дописи шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрација »Заставе«.

Рукописе не враћамо.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 пот.

Чек-конто 12008.

Пред одлучном битком

По свима знацима судећи, на Балкану ће ускоро отпочети битка, која ће одлучити судбину рата између Турске и удружених хришћанских држава. Бугари су већ отпочели битку код Једрена, где је искупљена главна снага турске војске. По извештајима, који су досада стигли са бојнога поља, бугарска војска продире с успехом. По мишљењу стручњака Једрени су већ изгубљени за Турке. Кад падну Једрени у бугарске руке, онда је бугарској војсци отворен пут за Цариград, где ће се према писању „Мира“, полузваничног листа бугарске владе, у некадашњој цркви свете Софије, сада турској џамији, прогласити царство балканског савеза са начелом: Балкан балканским народима. Удружене хришћанске државе на Балкану постаће седма велика сила у Европи Балкан ће се опростити европског туторства, па ће Срби, Бугари и Грци сами одлучивати о својој судбини и лепшој будућности.

И грчка се војска спрема за одлучну битку. Она је јуче на јуриш освојила варош Србицу (Серефице), која је била главна варош Срба, кад су се доселили на Балкан. Сад је грчкој војсци отворен пут за Солун. Успешним брзим продирањем грчка војска може да одсече Битољ од Солуна, а пошто Турци у Епиру немају велику војску, Грци ће моћи да поведу своју војску у Македонију, где би удружена са Србима коначно сатрли турску војску на Вардару. Тиме би ослабили турску војску код Једрена и усамили је. Да би се ово могло да изведе, Срби са севера продиру према Скопљу доста брзо. — Заузевши Нови Пазар, Сјеницу и Приштину српска војска ће поћи према Скопљу. Косово Поље је већ у српским рукама, али Косово ће бити освећено, када турска војска буде потиснута из Призрена и Скопља, а на бедемима ових старих српских царствујућих градова се поносито залепрша српска застава. Нема сумње, да ће Турци покушати да одбране Скопље, или бар да ту дуже време задрже српску војску, да не би могла поћи у помоћ Бугарима. Али судећи према досадашњим сјајним успесима српске војске, који су постигнути уз саразмерно мале жртве доста брзо, може се очекивати, да ће се у Скопљу ускоро залепршати српска застава. Тај ће успех бити потпун, кад Црногорци заузму Скадар на Бојани, који је био престоница српских владалаца на Приморју.

Нема сумње, велике су жртве, које Србија и Црна Гора доприносе за ослобођење своје браће. Турке помажу Арнаути и Срби муслимани. Али њих не руководи велика мисао, него мржња према Хришћанству и тежња за неограниченим господством, док Србе из Србије и Црне Горе води узвишена мисао, која чуда ствара. Та мисао водиља је: ослобођење потлачене раје испод петвековног ропства и тежња, да се граница српске државе прошири до мора, јер без тога српске државе не могу да се развијају. Оне су сада као загушене, па су принуђене да траже одушке. За ту велику мисао загрејао се сав српски народ и пошао је у бој, да проли крв. Ову очајну борбу између Турака и удружених Хришћана на Балкану прати цео образовани свет са највећим занимањем. Верујемо, да ће удруженим Хришћанима поћи за руком, да скрше вековног непријатеља, који им је разорио државни и народни живот, јер верујемо, да праведна ствар мора победити. Верујемо, да ће се под зидинама Једрена коначно одлучити судбина турског царства у Европи. На том су се месту утврдили, кад су дошли у Европу — на том месту треба да и пропадну. Удружена снага хришћанских држава на Балкану треба да исправи крупну погрешку, коју су учиниле њихове претходнице пре 500 и више година, када су омогућиле, да се Турчин настани у Европи и да им уништи слободу.

Истина је, да Турцима у овој борби помажу неке хришћанске државе у Европи. Немци и не крију, да желе Турцима победу. Један немачки лист („Франкфуртер Цајтунг“) усудио се чак и то да напише, да Турци имају права да остану у Европи, јер је турска просвета јача од просвете балканских држава. Штавише, налази да су балканске државе криве, што у Македонији и Старој Србији није просвета напредовала, јер су изазивале немир. Овако дрско оптуживати балканске хришћанске државе може само немачки бестидник. Когод има очи, види да је у Турској мрак, заосталост, неред и неправда, док се у балканским државама свуда види несумњив напредак. Између балканских хришћанских држава и Турске разлика је грдна. То неће да види само себични Шваба, али не зато, што је уверен, да је у Турској напредак, него му је криво, што балканске државе хоће да заузму оне земље, које су и биле њихове, а Шваба је то себи наменио да му саме од себе припадну, кад Турска по његовом мишљењу дозре за распадање.

Онај, који је у стању овако да пише у корист Турске, а против балканских хришћанских држава, срамоти Немачку. Али то неће сметати балканским државама, да изврше свету задаћу, јер је с њима Бог.

Рат на Балкану.

Са српско-турског бојишта.

Прва српска војска под заповедништвом престолонаследника *Александра* све се јаче ближи *Куманову*. Турска се војска повлачи и заузима позиције јужно од града. *Сваки час се очекује глас о заузећу Куманова*. Краљ Петар је, као што смо већ јавили, био прекјуче у *Прешеву*, где је посетио рањенике и одакле је разгледао положаје српских чета према Куманову.

О заузећу *Приштине* сазнаје се још ово: Српски војници су на догледу Косова показали права чуда од јунаштва. Без

ПОДЛИСТАК.

ЛИСТИЋИ ИЗ СРПСКЕ ИСТОРИЈЕ.

Махмудбеговићи и Црнојевићи. — Арбанија и Црна Гора. — Скадар и Пећ.

Кад се после смрти цара Душана српска држава распала на мање области са посебним владарима, који су један другом подметали ногу, није било тешко Турчину, да на Косову победи и српски народ на Балкану окује у ланце. Али Турчин се не би одржао толико, да није које милом које силом велики део Срба превео у муслиманску веру, који су после тога постали већи бранioци Турске од самих Турака. Зато у српском народу постоји изрека: Потурица гори од Турчина! Они су помагали Турској, да се одржи. Па и сада, када су се Србија и Црна Гора кренуле да освете Косово, дигли су се баш ти потурчени Срби, да спрече њихово продирање. По турској војсци Србија и Црна Гора би врло брзо заузеле Стару Србију и Албанију, које су биле срце некадашње велике српске државе, јер турске војске има ту врло мало. Њу су појачали Срби муслиманске вере и Арнаути, међу којима се налазе већим делом потомци некадањих Срба. А кад су Црногорци ових дана заузели Беране, кренули су се Срби муслимани (бели Турци), да их отму. Предводио их је Асим бег Махмутбеговић из Пећи, који је запао у црногорско ропство. Он је младић од 24 године, али иако говори само српски, осећа се Турчином. И његов је отац ишао да се бори против Црне Горе и Српства.

Тога нема ваљда ни у једном народу на свету да вера убије национални осећај. Код нас пак муслимани неће да буду Срби, него су по осећају Турци, а римокатолици опет Буњевци, Шокци, Карашевци, Славонци и т. д. Ти страни утицаји разорили су нам народну снагу, која би била силна, да је јединство у српском осећају. Зар да нас не заболе, кад видимо Махмутбеговиће у турским редовима? Из народне песме „Женидба Максима Црнојевића“, видимо, да они воде порекло од некадашњих улцињских господара, Обреновића. Песма нам казује, како је Иван Црнојевић, господар Зете и Арбаније, запросио ћерку млетачког дужда за свога сина Максима и обећао дужду, да ће доћи за годину дана, да води невесту у Жабљак, док му роди вино и пшеница. Али када је саопштио својој жени, да је за Максима запросио Латинку, она као добра Српкиња закука, говорећи Ивану Црнојевићу: Зар је мало

Земље твоје, Бара и Улћина,
Мало ти је наше Горе Црне?
Мало л' ти је Скадра на Бојани?
Мало л' ти је равна Миридита,
Испод Скадра покрај мора сиња,
Мало л' ти је седам наших Брда,
Седам Брда, седам војевода,
Црне Горе и Бјелопавлића,
И лијепе варош — Подгорице,
И Жабљака твоје постојбине,
И Жабљака и око Жабљака,
Да ожениш јединога сина,
И да нађеш за сина ђевојку,
Проћу себе главна пријатеља,
Но те сила сломи преко мора!

У овим су стиховима врло лепо обележене границе Црнојевићеве државе, која је захватала Црну Гору и Албанију. После свршеног балканскога рата — и опет ће Црна Гора обухватити Црнојевићеве границе. Но да пређемо на ствар. Иван Црнојевић напустио је мисао, да Максима ожени Латинком, али кад је прошло девет година од просидбе, дужде од Млетака позвао га је, да или води девојку или да је разреши, да тражи бољега вереника. Иван позове сватове из целе земље: Милоша Обренбеговића господара Бара и Улћина за старога свата, Јована капетана ломне Црне Горе и Бјелопавлића за девера, Куче и Братоножиће са Брђанијом, Дрекаловиће и Васојевиће до зелена Лима, варош Подгорицу и Жабљак — целу своју државу „од тог мора до зелена Лима“. Али Максима су красте нагрдиле, а Иван Црнојевић је обећао, да од његовог Максима лепшега јунака неће бити у Млецима. Стога нуди Милоша Обреновића, да место Максима буде младожења, да би се невеста полакомила да дође на Жабљак. — Милош пристане, али штогод буде дара

обзирно су јуришали на турске положаје. Турци су тражили спаса у дивљем бегству. Када је српска војска ушла у Приштину, славило се право народно славље. Успомена на тај значајни, историјски тренутак, остаће дубоко забележена у души сваког српског војника. Чак и лица тешких рањеника када су их носили у болнице, очаравао је необичан сјај. Ликовали су и рањеници и радовали се, што су могли да пролију своју крв на Косову. Многи од њих су и певали, мада су их ране мораде љуто тиштати. Српски живаљ у Приштини пливао је у радости и срећи. У читавом Полабљу српско је становништво са силном радошћу и одушевљењем дочекивало српску војску и који је год могао да понесе пушку, ступао је у победничке редове српске војске. Најмање око 2 хиљаде Срба из Полабља са пушком у руци помагали су продирање српске војске. Турци и Арбанаси су љуто страдали. Број њихових погинулих и рањеника огроман је, те се није могао још ни избројати. Срби су од Турака задобили силно оружје, топове и муницију. Још у *Подујеву* су врло многи турски топови пали у руке српској војсци.

Војска генерала *Степе Степановића* примиче се од Страцина, Кратова и Кочана према Куманову и Скопљу. Турска се војска прикупља према *Овчем Пољу*, где ће свакако бити *главна битка између српске и турске војске*. Према последњим гласовима, ту ће турска војска бити нападнута са две стране заокружена, па се већ отуда може видети исход те главне битке.

Све главније тачке у *Новопазарском Санџаку* данас су после пада Новога Пазара и Сјенице у српским рукама, у рукама братске србијанске и црногорске војске. Десно крило ибарске војске, под заповедништвом Мих. *Живковића*, заробило је читав један батаљон турске војске. Турски је отпор ту посве скрхан и за који дан ће да се рукују јуначке десница црногорске и србијске, да се загрле братским загрљајем јуначни и поносни синови Србије и Црне Горе, па онда заједнички да пођу на *Призрен*.

Као што је у Подујеву, тако је и у *Приштини* постављена јуче *српска управа*. На челу властима стоји Србин градски начелник.

Грађанство у Србији чини све што може да олакша љуте ране српским рањеницима. Београдска општина послала им је на поклон духана, а поједини грађани и новчане помоћи. Министарство просвете позвало је грађанство, да поклања за рањенике новине и књиге. Грађанство се обилно одазива том позиву. Рањеници по болницама највише траже, да им се читају извештаји са бојишта.

Арнаутски првак *Иса Болетинац* налази се у Србији и, како се чује, између њега и српске владе постигнут је потпун споразум. У чему је тај споразум, то се још не казује.

Са црногорско-турског бојишта.

Од последња два дана чује се непрекидно силна топовска грмљавина од *Тарабоша*. Генерал *Мартиновић* из тешких топова непрекидно бије чврста турска утврђења на Тарабошу и многа од њих је сатр'о већ у млево. У Подгорицу још није стигао глас о заузећу Тарабоша, иако се чују поуздани гласови, да ће то бити за који час.

Док један део војске генерала Мартиновића удара на тврди Тарабош, дотле је други део војске му *заобишао Скадар са југа*. Има поузданих гласова, да је пут, што води с југа из Алесија у Скадар, већ у црногорским рукама, и тако је Турцима у Скадру одсечена свака помоћ са југа. Са севера пак црногорска војска под заповедништвом престолонаследника *Данила* приближила се Скадру већ на неколико километара. *Скадар је са свију страна затворен.* У граду се осећа јак недостатак животних намирница, нарочито хлеба, меса, дрва, којима је јако поскочила цена. У Скадру затворена турска војска, која броји највише 15 хиљада људи, мора или напоље из града да подели мегдан са црногорским соколовима или се мора предати.

Црногорска војска под заповедништвом генерала *Вукотића* иде у сусрет српској војсци.

Са бугарско-турског бојишта.

Бугарска војска на свима линијама води крваве борбе са Турцима. *Турци свуда уступају*

Тамрашки крај је потпуно одсечен од Турске. У *разлошком* крају бугарске трупе продиру према југу. Бугарска је војска заузела Панишћу и наступа према Равлаку и Неврокопу, кога су већ опколиле мађедонске чете. Турци се повлаче, остављајући за собом силну муницију и храну. У повлачењу Турци пале хришћанска села и кољу хришћанско становништво Тако су уз реку Струму запалили села: Горњу Сухицу, Доњу Сухицу, Мечкул, Ваканеро, Кресну и друга.

Око *Једрена* бојеви се воде непрекидно. Бугарска војска све јаче потискује Турке и *опкољава* их. Са југо-запада је бугарска војска продрла већ до реке Арде. Турци у нереду се повлаче. Оставили су за собом преко стотину мртвих и рањених, а 160 турских војника Бугари су заробили. Са североисточне стране једренских утврђења неке јаче истурене позиције бугарска је војска већ заузела. У врло жестокој битци Турци су потучени и побегли су према главним утврђењима. На бојишту су оставили врло многе мртве и рањене, који још нису пребројени. За време те битке пуцали су Турци из топова са северо-источних фортица, али њихови метци нису нанели Бугарима много квара. Турско топништво уопће пуца неправилно и са слабим дејством. Једна турска колона учинила је испад из утврђења у источном правцу, али је сузбијена.

Око *Киркилисе* крвави се бојеви још воде. Подробнијих новијих извештаја нема.

Најисточнија бугарска колона посела је *Базилико* на обали Црнога Мора, а затим наступа према *Бродову*. Град *Малко-Трново* Бугари су заузели. Турски заробљеници причају, да је жесток нападај бугарски силно изненадио турску војску, која је деморалисана, рђаво храњена и недисциплинована.

Бугарска је поручила барута у Пруској. У Рутку су стигла из Пруске три вагона, а у Жолну 25 вагона са барутом, које су угарске власти задржале, чекајући даље наредбе од владе.

Са грчко-турског бојишта.

Главни заповедник грчкој војсци престолонаследник *Константин* јавио је јуче из главног стана грчке војске, из Хаци Гога, у Атину, да је турску војску, која броји 22 батаљона са 6 батерија, потиснуо са њених положаја. Турска се војска повукла према Србици. Грчка војска је у стопу пошла за Турцима и приморала их, да се упусте у бој. Бој се свршио са *грчком победом. Грци су освојили Србицу.* Отели су од Турака 22 топа и силну муницију. Многе су Турке заробили. Турци се повукли на север, према Водену.

Не даду Србији море!

„Будапестер Тагблат“ добио је из Беча, наводно од једнога дипломате, извештај, по коме, ако балканске државе победе, неће се наћи ниједна европска држава, која би их хтела да тера из поседа, јер би то био почетак европског рата. Али ипак се неће испунити све жеље балканских држава. Оне ће свака добити свој део, али Новопазарски Санџак се зацело неће поде-

---

земаљскога, све да припадне њему. Иван пристане и још обећа друге дарове. Кад су се свати кренули из Млетака, Милош је добио силне поклоне а „Максим гледа јаде испријека, испријека и попријеко“. Кад су се свати превезли преко мора, Максим „узјахао вранца без биљега“ и пожури мајци на муштулук, а Милош се девојке руком дохватио. Латинци се Милош допадаше и открива очи обадвије и пружа му руке обадвије. Кад то спази Иван Црнојевић, он повикне својој снаси: Себи руке, јер ето јунак на коњу вранићу,

А красте му лице нагрдиле
Иза краста лице поцрњело
Оно ти је дијете Максиме.

Латинка је била поражена, али одговори:

Ако су га красте нашарале
Здраве су му очи обадвије,
Срце му је, баш које је било.

Она се не одриче Максима, кога је чекала 9 година, а чекала би га још 9 година, али се ни корака неће макнути, ако се са Милоша Обренбеговића не скину и на Максима не метну зетовски дарови Војводе пресудише, да то не може бити, јер је Иван обећао Милошу благо. Тада Милош рече, да ће вратити све зетовске даре ма да је њему дата девојка, само три дара не да: са главе тастову челенку са рамена коласту доламу и не да од злата кошуље, на којој је алем камен, када иде момак са девојком у ложницу, да не носи свеће. Али девојка не да кошуље, па дозива Максима и куне га, јер је кошуљу плела три године чекајући младожењу, мислећи да је љуби јунак у кошуљи од самога злата, па ако је не отме, она ће писати оцу крвљу са свога лица, да је води кући.. Максим полете, а беше кавгација, погоди копљем Милоша међу очи црне, које искочише на затиљак, одруби му главу, па је метне у зобницу и одјури мајци на муштулук. После тога изроди се страшна туча и многи изгибоше, а међу Црнојевићима и Обренбеговићима створи се крвно непријатељство, које је учинило крај господству Црнојевића.

Народна песма каже, да је Милошев брат Јован, да би се могао осветити Црнојевићима, отишао у Цариград, где се потурчио. По народном предању Максим се лечио на Жабљаку годину дана, а после је и он отишао у Цариград, где се потурчио. Народна песма пак казује, да је Иван Црнојевић после оне сватовске погибије пред градском капијом нашао сина Максима, који пише дужду, да води своју ћерку „ни љубљену ни миловану“ и отишао у Стамбол. Пред Стамболом је срео Јована Обреновића. Обојица су ступили у службу султанову, да би добили потпору за освету Јован је добио име Махмут бег Обренбеговић, а Максим Скендер бег Иванбеговић. Обојица су цара дворили и сваки је добио пашалук и везирство

Без промјене вазда до вијека:
Махмудбегу Обренбеговићу
Даде земљу равног Дукађина
Ђено роди издобила вина,
Доста вина, више урметина,
Доста има бијеле пшенице
Красну земљу, што је љепше нема.
А сину Иванову султан даде
Грдну земљу Скадар на Бојани
А у коме никад ништа нема,
Но се легу жабе и биволи,
И имаше соли суторине.
Како таде, тако и данаске
Нијесу се нигда умирили,
Нити могу крвцу да умире
Но и данас ту просипљу крвцу.

Иако у историји није све онако забележено, како народна песма збори, али је света истина, да од тога доба нису се умирили. Махмудбеговићи, у коју породицу спада и недавно заробљени Асим бег, и данас заповедају у Пећи и околини, а чувене Бушатлије су опет заповедале дуго време у Скадру на Бојани. Они причају, да воде порекло од Мрљавчевића, који су саградили Скадар на Бојани. Бушатлије су свакако наследници Црнојевића, а име су добили од села Бушати, јужно од Скадра. Гопчевић тврди, да Бушатлије воде порекло од Станише, брата Ђорђа Црнојевића, који се после пораза свог на Љешкопољу спасао у Скадар, па се онда настанио у Бушатима. Бушатлије и Махмудбеговићи нису се више међу собом крвили, али су сложно нападали на Црну Гору и с њоме су се крвавили. Бушатлије су били велики везири у Скадру све до 1831. године и стално су нападали Црну Гору, док њихова самосталност није догрдила у Цариграду. Тада их је скршио. Сам велики везир дошао је пред Скадар, који су бранили Арбанаси. Са Тарабоша је бомбардовао варош, али не би био постигао успех, да није бомбом била погођена бару-

лити између Србије и Црне Горе, нити ће Србија добити излазак на море! Али кад ниједна држава не мисли да тера балканске државе из заузетих земаља — ко да тера Србију и Црну Гору из Новопазарског Санџака? О томе нам дипломата „Будапестер Тагблата“ ништа не казује, а требао би да буде јаснији! Али бечке гвоздензубе промислиће се ипак и биће мало мекши, јер таки му је данас земан!

Братски одзив.

Из *Сарајева* јављају, да првак босанских Срба *Глигорије Јевтановић* са девет посланичких му другова скупља прилоге за српски и црногорски Црвени Крст. До сада су скупили *тридесет и пет хиљада круна*. Живели!

Петроградска варошка управа одредила је *сто хиљада рубаља* помоћи балканским словенским државама и почела је скупљати за њих прилоге. — Слава Русима!

У Трст је јуче стигло једно одељење руског Црвеног Крста, у коме су 6 лечника, 12 болничарки и 14 болничара, који су отпутовали у Црну Гору.

Општина *пољичка* у Далмацији у име свог милодара за црногорски Црвени Крст послала је свог општинског лечника дра Чеха са аутомобилом. Лечнику је оставила редовну плату и дала му још и доплатак. — Из Загреба је отпутовало пет хрватских лечника у Београд, да послуже српском Црвеном Крсту. Међу тим лечницима је др. Фигатнер — Живели!

Српски Црвени Крст хоће да ангажује још 20 лечника, који треба да се пријаве у Београд.

Енглеска је неутрална.

У јучерашњој седници енглеског сабора изјавио је министар-председник Асквит, да ће енглеска влада у балканском рату очувати строгу неутралност, мада поједини чланови у влади не гаје симпатије према балканским савезним народима.

Како су Црногорци прешли Тару?

Најтежи задатак црногорске војске, која оперира спрам Пљевља, био је прелаз преко реке Таре. Река је од великих киша нарасла, а и сама њена брзина спречава у многоме прелаз. Покушавало се два три пута на плићим местима да се прелази, али без успеха. Војска се морала увек повући. Турци су из караула, које се налазе дуж Таре сипали ватру на храбру црногорску војску. Они су одговарали ватром из пушака јер топови нису били још стигли.

Поручник црногорске војске, Андрија Јевреновић, видећи да Црногорци узалуд покушавају прећи Тару, скупи око тридесет радника друштва „Таре“, који су у близини обарали шуму, те се понуди да направи мост. Ови голоруки људи, под заштитом црногорске артилерије, а под кишом од турских куршума, који су падали на њих, подигоше дрвену ћуприју за 24 сата на реци Тари под самом караулом Орашјем, преко које пређе црногорска војска, топови, муниција и запра.

Чим је војска прешла преко реке, одвоје се три официра: Лале Лековић, Милош Кнежевић и Милан Бећковић, те са 50 Црногораца јурише на караулу Орашје. Турци оборише на њих жестоку ватру, али ипак храбрим Црногорцима испаде за руком покушај За кратко време бејаше сва караула у пламену. Аскери из ње, њих 80 на броју, предадоше се осталој војсци, која пође друговима у помоћ. У овом јуришу погинула су сва тројица горњих официра и око 40 Црногораца Тако су исто и остале карауле дуж Таре прошле. Једна за другом су падале под ватром из црногорских топова. У овим окршајима мора се признати и турским војницима велика храброст. Борили су се до задњег трепутка и тек кад би им почео горети кров над главом, остављали су карауле, повлачећи се Пљевљу

Разни извештаји.

— У целој Србији влада велика радост и задовољство са успехом српске војске Српска влада строго прогања оне, који шире лажне гласове. Установљено је, да таке гласове шире сумњива лица и листови.

— Са Цетиња стижу у Београд силне честитке, које казују, колико силно одушевљење влада у братској Црној Гори ради успеха јуначне српске војске.

— Бугарска влада је забранила улаз у Бугарску свима румунским листовима, јер њихова саопћења драже бугарско становништво.

Политички преглед.

— Из Сомбора јављају, да ће за бајског великог жупана бити поново постављен Јулије Семзе с тим, да буде уједно и велики жупан вароши Сомбора, којју је дужност досада вршио бачки велики жупан.

— Чује се да ће опозиција приликом краљевог доласка у Будимпешту приредити демонстрације. Кад буде краљ улазио у варош, демонстранти ће викати: „Доле Лукач! Живело опште бирачко право!“

— „Хрватска Кореспонденција“ одржава вест, да ће Цувај одступити и да ће на његово место доћи домобрански ђенерал Шандор Сурмаји.

Редак карактер.

Пишу нам из Моровића: Лањске године буде намештен у нашу општину један писар. Општинско заступство у својој седници донесе закључак, да биљежник Јанковић, који је уједно и благајник, сам води благајничке послове. Како је овом служба нузгредна, то да се може више бавити сечом шуме, ловом и т. д. проти закључку општинског заступства и проти одредби општинског начелника, преда вођење благајне писару говорећи: да је он његов шеф — он мора њега слушати и никог више. Писар је с њим живио у добром пријатељству, па ипак биљежник Јанковић, који је читав свој век провео у гнусним подвалама и денунцијацијама, рекао је још лањске године општинском начелнику, да ће он тога намештенога писара удесити, да неће у Моровићу ни по киле соли појести, јамачно за то, што је тај писар испитани биљежник и благајник, од Јанковића много способнији и што су му од области поверени сви приватни послови у општини, а то је ишло на штету Јанковићу. Странке су доносиле новац благајнику Јанковићу, но он је слао писару, а кад је потоњи накупио веће износе и хтео их предати у благајну, одбио је то благајник Јанковић говорећи: нека новац стоји код њега.

Пред сами Ускрс, једнога дана као изван себе, тражио је писар помоћи, да покрије мањак у благајни. Драгутин Заворски и Мића Бајић потпису му меницу на 300 К, на коју је дигао новац и после био је мирнији. У августу месецу ради знатније проневере даде котарски изасланик неодговорног писара везаног отпремити у истражни затвор судбеном столу у Митровицу, где се и данас налази — Биљежник Јанковић сав сретан, што је учинио тако човечанско дело тиме, што је на подал начин отпремио сиромашног писара на робију, а његову супругу и безазлено дете остави милости божијој хвалио се начелнику Посавчићу, како је неколико пута у овој години президијално, без да је ма кому о том говорио, пријавио писара котарској области ради проневере, за коју је он само знао, и тиме је себе покрио, а да је начелник у свакој ствари држао страну њему, био би му дао на потпис потајне тужбе, те би и он избегао страдању. Поред све среће што му се жеља испунила, ипак је у својој души као кривац морао осећати неку тежину, кад је трчао попу Микићу и молио га нека посредује код начелника — којега је на подал начин бацио са службе — нека све опрости, те нека у истрази говори у прилог њему проти писару, а он ће му за награду учинити што год буде желио, али то начелник није учинио, него је као и писар својим исказом теретио подлог биљежника.

Због Јанковића је проливена у Моровићу много сиротињских суза, те га већ годину дана моровићки грађани туже ради његовог пашовања, које се даље подносити не може, а опћ. заступство је с њим престало вршити своје дужности, док се нормалне прилике не уведу у нашу општину. По одредби државног одветништва обављени су судбени предизвиди и са неких педесет сведока доказане су разне прљавштине од стране биљежника Јанковића, наиме, како на непоштен начин отима туђу имовину; како на непоштен начин закида, расипа и присваја опћ. имовину; како су његовом одредбом прављене лажне намире, на које су исплаћивани и подизани износи из опћ. благајне и т. д Све се то данас доказано налази у рукама суда, па ће се кратко време испунити она народна: ко под другим јаму копа, сам се у њу закопа.

Вести из места и са стране.

Вечерња школа наших трговачких омладина.

У Новом Саду 1. октобра отворена је вечерња школа наше трговачке омладине. Успех уписивања веома је повољан, а нови ученици јављају се непрестано. Омладинци који су буди из каквог узрока пропустили да се упишу, нека се пожуре с уписивањем, да не би заостали у наукама. Осим Новог Сада наше вредне омладине отвориле су школе у овим местима: у Земуну, Панчеву, Вршцу, Ст. Пазови, Инђији, Сомбору, Загребу, Т. Бечеју, Г. Карловцу, а осим тога чине се припреме и у многим другим местима, као у В. Кикинди, Руми, Митровици, Ст. Бечеју, Сентомашу и Суботици С радошћу констатујемо, да је наша трговачка омладина свесна својих дужности како према себи и свом сталежу тако и према свом народу. Покрет по значају и замашају свом може се убрајати међу најзначајније културне и привредне покрете у нашем народу. Честита наша трговачка омладина, заслужује свакако признање, што је покренула рад и организацију снага на таковом пољу нашег живота народног, које је до сада било са свим запуштено и запарложено. Цео народ ће са живом пажњом да прати овај рад желећи му најлепши успех

Како је у Гргетегу?

Пишу нам из Гргетега: Ми потпадамо под политичку општину Нерадин, у иришком котару. У нашој општини има преко 40 деце за школу, а ево већ два месеца како нема нико да се састара, да добију наставу. Деца нам се скитају, али позвани за то не маре, него се брину, како ће слати у Загреб депутације о трошку општине, а господа бележници да дижу плату унапред на неколико месеци. За учитеља се нема новаца. Имамо у месту два бунара, обадва незаграђена, па у њих пада ђубре и олош с ногу оних, који вуку воду. Отуда се вода покварила, па имамо многе болеснике од тифуса. Кад се због тога један наш сељанин жалио котарском управитељу Стефановићу, он му је одговорио, да је код Цигана у Митровици видео три ћуприје већ две године незаграђене, иако туда пролазе кола и марва! Евала му! Да је вода покварена, потврдиће и др. Лаза Поповић из Карловаца, који је болеснике лечио.

Град Карловац за српску, учитељску школу.

Пишу нам из Карловца, да је тамошње градско заступство у својој дне 18. септембра 1912. обдржаваној скупштини под чл 11. закључило: 1. „да се српској православној црквено-школској општини у Карловцу зајамчује, да ће јој се у сврху изградње зграде за препарандију потребно градилиште у Домобранској улици *(у најлепшем делу града, а у простору око две хиљаде квад. метара)* **бесплатно уступити** и то остајући у обвези до конца године 1915.“ 2. „гледе обећаног доприноса од годишњих 3000 (три хиљаде) К изјавиће се прецизивно градска општина, чим јој буду предложени нацрти и трошковник за изградити се имајући зграду, те чим буде допринесено јамство, да ће се упитна зграда доиста изградити и употребити као препарандија“. Поводом овог закључка умољава се срп. прав. црквн. школ. општина, да допринесе тражене податке, односно јамство.

тана и бацила град у ваздух. Но и онда, када су Бушатлије изгубиле везирство у Скадру, борили су се против Црне Горе. Кад је Турска 1839. године напала Црну Гору, борио се ту и Бећир бег Бушатлија, кога су Црногорци ухватили и погубили.

Турска је дакле употребљавала Бушатлије, Махмутбеговиће и остале, да њиховом помоћу скрши Црну Гору. Међутим су Бушатлије и саме на своју руку водили ратове против Црне Горе јер као наследници Црнојевића, бивших господара Зете, мислили су, да имају права не само на Скадар, него и на Црну Гору, где је превладао Иван Црнојевић. У тим борбама је проливено врло много крви. Црногорци су се морали повући из зетске равнице у брда, а то је дало маха Арбанасима да се рашире. Ако поверујемо народној песми о мржњи између Црнојевића и Обреновића, онда се може, додуше мало смело, али не без основа, да осветли узрок сеоби Арсенија Црнојевића. Махмудбеговићи били су крвни непријатељи Црнојевићима, а господарили су у Пећи, где је била столица српских патријарха. После пораза аустријске војске код Качаника 1689. године морало је бити Арсенију Црнојевићу тесно у Пећи. Он је помагао Аустрију, па су онда Махмудбеговићи добили прилике да се освете...

Што снага српског народа на Балкану није могла да се развија како ваља и што су Срби толико морали да робују Турчину, узрок је и то, што је велики део српског народа помоћу муслиманске вере постао заклети непријатељ српској мисли.

Који је занат у Сентомашу најбољи?

Пише нам пријатељ из Сентомаша: Дознао сам од једног свог пријатеља, да је једна овдашња тамбурашка дружина од 8 чланова за првих шест месеци ове године зарадила 11440 круна. То значи, да сваки зарађује годишње до 3000 круна. Колико је занатлија и других привредника, који имају ма и пола толико зараде? Али где су тек друге тамбурашке дружине? У Сентомашу се, како што видите, весело живи!

Занимљива парница.

Бајмочки становник Јосиф Силеји тужио је варош Суботицу, да с његове куће скине интабулацију од 2 милијона и 800 хиљада круна. Кад је варош Суботица 1891. године подигла зајам од 2 милијона 800 хиљада круна, оптеретила је тиме и Силејијеву кућу. Иако ју је његов дед још 1864. године купио од вароши Суботице, она је пропустила да је препише на Силејија, па је због тога интабулисана варошким дугом. Кућа вреди само 800 круна. Силејијев адвокат тражи, да му варош плати у име парничких трошкова 60.530 *круна*, јер је морао да проучава списе и набави агенде.

Читуља.

Из Карловаца нам јављају, да је тамо преминула Марија Бакаловић, после дужег и тешког боловања у 83 години живота. Сахрањена је јуче после подне на чератском гробљу. Њену смрт оплакују синови Гига, Милан и Ђорђе, снахе Љубица и Лепосава и унучад. Лака јој била земља и вјечнаја памјат!

Искочио из воза.

Мађарски листови јављају, да је Стеван Петровић из Петровог Села - бачког путујући као регрут за Суботицу, да наступи војну службу, искочио из воза тако срећно, да се од тога доба и не зна где је. Жандари су пошли у потеру за војним бегунцем.

Самоубијство руског вишег официра.

Из Петрограда јављају, да се тамо јуче ујутру у своме стану убио метком из пушке контраадмирал, Чагин, заповедник царске јахте „Стандар"-а Узрок самоубијству није познат.

Исправка.

У јучерашњем јутарњем броју, а у чланку „*И опет прете*" стоји: да сузбије заједничку *неволу*, а треба: *навалу*; на другом месту стоји: омаловажавали слогу удружених држава, а треба: *снагу*.

Време.

По извештају будимпештанске метеоролошке станице очекује се хладно време, местимице киша.

Књижевне вести.

— У Београду ће почети да излази **„Илустрована ратна кроника"** Овај часопис излазиће трипут недељно и доносиће слике и описе са бојишта. Претплата на месец 3 круне, поједини бројеви 20 пара. Власник и уредник Св. М. Гребенац у Београду.

— Готова је мапа **Новопазарског Санџака**. Изишла је у издању Геце Кона у Београду. Цена К 1·20. Мапа је врло лепо израђена, а приказује један врло важан српски крај.

— Изишао је из штампе **календар „Жена"** за 1913. годину под уредништвом Милице Јаше Томића. Цена 1 круна. Садржина је одабрана, а слике врло лепе Препоручујемо најтоплије.

— **Календар „Рад"** за 1913. годину ушао је у штампу и биће ускоро готов. Садржина ће му бити савремена, а у њему ће бити много лепих и савремених слика

Брзојави „Застави".

Стигли 25 октобра.

РАТ НА БАЛКАНУ.

Са српско-турског бојишта.

Ћустендил. Заједничка српско-бугарска војска, у којој има 28 хиљада Срба и 25 хиљада Бугара, распрштала је турску војску. Задобивен је огроман плен.

Београд. Српска државна творница патрона досада је израђивала *дневно 250 хиљада* патрона за војску, али ће од сада да израђује много више. *Потпуно је спремна, да одговара потреби српске војске и неће се морати поручивати са стране.*

Са бугарско-турског бојишта.

Софија. *Бугарска војска напредује на свима линијама. Свуда у крвавим бојевима потискује Турке. Код* **Киркилисе** *бугарска је војска заузела јаке утврђене положаје. Лево крило бугарске војске продире према Тиргоплу, пошто је у крвавим биткама заузело Малав и Самоков. Битка траје.*

Стара Загора. Око Киркилисе бојеви још се воде. *Једрене је за Турке посве изгубљено* Ускоро ће се објавити краљев проглас, у коме се зајемчава сигурност и добро поступање становништву у заузетим крајевима.

Продирање српске и бугарске војске.

Врања. Јуче у подне један део српске војске ушао у Куманово, пошто је претходно српска артилерија уништила турску артилерију, *која је начинила испад и покушала напасти српску војску.*

Београд. Лажна је цариградска вест, протурена кроз „Ажан Хава" о турској победи код Куманова. Турци су и ту претрпели пораз.

Софија. У 5 сати и 30 минута синоћ објављено *званично*, **да је бугарска војска заузела Киркилиси.**

Лажни турски извештаји.

Цариград. (Стигао преко Будимпеште.) Код Једрена отели су Турци 4 топа од Бугара. Код Карабара (?) сузбили су Бугаре. Турска војска вардарска на читавој линији прешла је у нападај. (Где, против кога?) Код Крање Турци су победили Црногорце и претерали их преко границе. (То су „скромне" турске желе.)

Странке у Аустрији и балкански рат.

Беч. У конференцији удружених немачких странака изјавило је више говорника, да проширење појединих балканских држава не би толико угрозило аустроугарске интересе, да би се исплатило загазити у рат. Други су говорници указивали на опасност од повећања Србије. Јужни Словени отворено изјављују, да желе успеха балканским државама, а Пољаци изјављују бојазан, да ће Русија загазити у рат.

Цувај се вратио из Беча.

Загреб. Комесар Цувај вратио се јуче пре подне из Беча.

Немачко-чешки споразум.

Беч. Аустријски министар-председник држао је у сабору велики говор, у коме је осудио затварање чешких школа, јер ће се тако разбити свако приближење и споразум између Немаца и Чеха.

Одговорни уредник: Мита Клицин.

Своју

КАФАНУ у Новом Саду,

Кисачка ул. бр 5. звану „БЕОГРАД".

ИЗДАЈЕМ од 1. Новембра под најам на више година. Исто тако издајем под

аренду 30 ланаца салашке земље

у Горњем Ковиљу, на више година под аренду. Земља је згодна за сваки усев, као за кукуруз, репу и сирак. — Даље у Доњем Ковиљу

парни млин са електричним

осветлењем који носи 25%, од сто чисте хасне, издајем такође под кирију. — За све ово ваља се обратити на власника: 1746 2 3

Ђиру Марцикића, Felsókabol.

Притецимо у помоћ рањеницима!

5% уступамо српском и црногорском Црвеном Крсту **од Чика Јовин и ориент крема** за обућу, стога умољавамо све родољубе да свагде ишту, и то само

Чика Јовин или ориент крем

да приме, јер и са отом маленкости ће знатно потпомоћи рањену нам браћу.

ЧИКА ЈОВИН И ОРИЕНТ КРЕМ ЈЕ НАЈБОЉЕ

каквоће, а свота која припадне тој цељи примиће српска женска читаоница „Посестрима" у Новом Саду, која ће ставити исту на одређено место. Свакој Српкињи, Србину, и родољубу спада у дужност да све своје пријатеље и познанике упозори на ово подузеће, а стога и молимо

притецимо у помоћ рањеницима.

С поштовањем 1757 1—10

прва новосадска творница крема

Милошевић и друг — Нови Сад.

Част ми је п. н. грађанству до повољног знања ставити да се код мене могу добити

по повољној цени

НАЈБОЉИ УЖАРСКИ ПРОИЗВОДИ

као: **сваковрсних пајвана, штранки, улара, пређе за ткање, џакова и поњава које не прокисавају. Разног канапа за папуџије и сараче, покроваца за покривање коња и мантлова за кишу.**

Објављујући ово, молим пошт. потрошаче горенаведених ствари, да ме што обилније у мојој трговини посетити као и помоћи изволе. У исти мах уверавајући их, да ће код мене најбоље и најсолидније послужени бити. С поштовањем

МИЛАН ДАКИЋ — СЕГЕДИН

Tisza Lajos körut 32. — Csirke piacz.

1525 9—

НОВО ИЗДАЊЕ ОПШТИНСКОГ ЗАКОНА ЗА УГАРСКУ

Изашла је из штампе нова књига:

УГАРСКИ ОПШТИНСКИ ЗАКОН

XXII. законски чланак од 1886. са важнијим другим законима, наредбама и одлукама.

ЦЕНА 3 КРУНЕ

ко пошаље у напред К 3·10 добива књигу бадава поштарину.

За живот грађана је од највеће важности општинска самоуправа. Да би се грађани могли њоме користити, потребно је, да знају своја права и дужности, али и да познају дужности и права општинских органа. Због тога треба сваки грађанин да проучи општински закон, који се налази у овој књизи протумачен начелним одлукама и министарским наредбама. Књига се може добити само код издавача 1472 8·20

МИЛАНА ИВКОВИЋА

књижара у НОВОМ САДУ.

Ново отворена ћурчијска радња!

Долепотписани најучтивије јављам поштованој публици из места и околине, да сам отворио нову

ПОМОДНО ЋУРЧИЈСКУ РАДЊУ

у Ћурчијској ул. бр. 21. преко пута трговине Браће Миросављевића, „код два чобана"

Коју сам најбогатије снабдео са свима у ову струку спадајућим артикловима као: све врсте **ћуркова, палетоа, јакни од плиша и штофа,** нарочито велики избор **муфова, крагнова од астрагана,** и других модерних кожа, **мушких капута, путничких бунди, астраганских капа,** као и **џакова за ноге** (Fussack.)

НАРУЏБИНЕ И СВЕ ОПРАВКЕ КОЈЕ У ОВУ СТРУКУ СПАДАЈУ ПРИМАМ И ИСПОРУЧУЈЕМ ПО НАЈУМЕРЕНИЈОЈ ЦЕНИ.

Као млад почетник најучтивије молим поштовану публику да ме у мом новом подузећу што обилније потпомогне, а ја ћу се трудити да у сваком погледу дато ми поверење оправдам.

Са особитим поштовањем: **МИТА ГРУЈИЋ, ћурчија**

1151 13—20 **у НОВОМ САДУ, код „белог Медведа".**

Електрична Штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.